

Bart Geurden

Evidence-based practice is waarschijnlijk één van de meest invloedrijke bewegingen in de verpleegkunde, de geneeskunde en de gezondheidszorg in het algemeen, uit de laatste vijftig jaar. Hoewel dat succes niet eenduidig kan verklaard worden, is het zeker een beweging waar niemand in de gezondheidszorg nog omheen kan.

Evidence-Based Medicine (EBM), en het daaruit afgeleide Evidence-Based Practice (EBP), is ontstaan in Canada. De afdeling Klinische Epidemiologie en Biostatistiek van de Mc Master University had een manifest geschreven (Evidence-Based Medicine Working Group, 1992), waarin ze een methodiek voorstelden die ertoe moest leiden dat de klinische beslissingen van artsen meer op wetenschappelijk onderzoek gebaseerd zouden zijn dan tot dan toe het geval was. Eerder had Archie Cochrane, arts-epidemioloog, in Groot Brittannië voor de noodzaak daarvan gepleit (Cochrane, 1972). Later, vanaf 1994, zou zich hieruit de “Cochrane Collaboration” ontwikkelen. Het eerste “Cochrane Centre” werd opgericht in UK, maar inmiddels zijn er in verschillende landen ter wereld Cochrane Centres actief (ook in België; lees elders in deze publicatie).

Zelfs in andere praktijken dan de gezondheidszorg, zoals de gedragswetenschappen, marketing, bibliotheekwetenschappen, economische wetenschappen, politieke wetenschappen, wint Evidence-Based Practice aan belangstelling en invloed (Partridge, 2005; Bird, 2004; Davidson, 2003; Sehon, 2003; Swinkels, 2002).

Voor de verpleegkunde geldt echter dat EBM, wanneer het in 1992 in Canada geproclameerd wordt, niet echt nieuw is. Een aantal markante gebeurtenissen, zowel in binnen- als buitenland, illustreren hoe evidence-based practice in verpleegkunde vorm heeft gekregen (zie tabel 1). Randomized Controlled Trials (RCTs) werden door verpleegkundigen reeds vanaf het begin van de jaren 1960 uitgevoerd (Dumas, 1963a; Dumas, 1963b; Dumas, 1972), en gerandomiseerd experimenteel onderzoek werd als essentieel voor de ontwikkeling van verplegingswetenschap gepropageerd (Woolridge, 1968; Woolridge, 1978). Al in 1975 hanteerde het Royal College of Nursing (RCN) de slogan “Nursing is a research based profession” (English, 1994; Lancaster, 1976; Luker, 1994). Het boekje van Walsh en Ford (Walsh, 1989), over ‘Rituals in Nursing’ was enorm populair, zozeer dat er een tweede deel van is verschenen (Ford, 1994). Het boekje bracht een aantal verpleegkundige handelingen, zoals bijvoorbeeld het gebruik van laxantia bij elke patient, of ontsmettingsmiddel in het badwater enz., onder de aandacht omdat die in tegenstrijd waren met de beschikbare evidence.

In de Verenigde Staten werd op het einde van de jaren 1970 het CURN-project uitgevoerd (Horsley, 1981). Ook daar ging het over de implementatie en toepassing van evidence-based handelingen in de praktijk. In 1984, tijdens de 10de Week van de verpleegkunde (NVKV) in Kursaal te Oostende, werd voor het eerst een studiedag gehouden over ‘Wetenschappelijk onderzoek in de verpleegkundige praktijk’. In 2008 verscheen in Nederland een rapport (Plas, 2008) met als veelzeggende titel ‘Doorbreek de rituelen’.

In Vlaanderen bestaat sinds de jaren 1970 een sterke stroming om resultaten van wetenschappelijk onderzoek ingang te doen vinden in de verpleegkundige praktijk. In 1991 wordt de ‘Wetenschappelijke

Vereniging voor Verpleegkunde en Vroedkunde' (WVVV) opgericht. Deze vereniging was mede organisator van zes Vlaams-Nederlandse Wetenschappelijke congressen voor verpleegkunde. In 1995 publiceerde de WVVV het eerste boek 'Internationaal verpleegkundig onderzoek: een overzicht voor de praktijk. Later, in 1997 en 1999 volgden nog twee edities. Inmiddels blijft het aantal verpleegkundig en vroedkundig onderzoeksartikelen gestaag toenemen. Evenredig met deze toename wordt er ook steeds meer gepubliceerd over het ontbreken van een vertaling van deze onderzoeksresultaten naar de praktijk, de zogeheten "theory-practice gap" (French, 2002).

Tabel 1: Enkele markante data met betrekking tot verpleegkundig onderzoek

Jaar	Gebeurtenis
1859	Florence Nightingale publiceert 'Notes on Nursing'
1916	Oprichting 'Royal College of Nursing' (RCN)
1923	Columbia University, New York (VS) start met een doctoraatsprogramma voor verpleegkundigen
Jaren '30	American Journal of Nursing publiceert klinische case-studies
1936	Sigma Theta Tau looft voor het eerst een prijs uit voor verpleegkundig onderzoek
1948	De eerste randomized controlled trial (RCT) wordt gepubliceerd
1952	Het tijdschrift 'Nursing Research' verschijnt voor het eerst
1959	Oprichting vzw 'Nationaal Verbond van Katholieke Vlaamse Verpleegkundigen en Vroedvrouwen': NVKV
1961	Oprichting 'Centrum voor Ziekenhuiswetenschappen' Katholieke Universiteit Leuven (KUL)
1963	'International Journal of Nursing Studies' verschijnt voor het eerst
1965	American Nurses Association (ANA) start met sponsoring van wetenschappelijke congressen over verpleegkundig onderzoek
1969	'Canadian Journal of Nursing Research' verschijnt voor het eerst
1972	Archie Cochrane wijst artsen op hun gebrek aan evidence-based practice
1982	Het 'Conduct and Utilization of Research in Nursing'(CURN) -rapport wordt gepubliceerd
1984	Eerste studiedag over 'Wetenschappelijk onderzoek in de verpleegkundige praktijk' tijdens de 10de Week van de verpleegkunde NVKV in Kursaal te Oostende

Jaar	Gebeurtenis
1986	'Verpleegkunde. Nederlands-Vlaams Wetenschappelijk Tijdschrift voor verpleegkundigen' start
1991	Oprichting 'Wetenschappelijke Vereniging voor Verpleegkunde en Vroedkunde' (WVVV)
1992	Afstudeerrichting Verplegingswetenschap van de opleiding Medisch-sociale Wetenschappen start aan de Universiteit Gent
1992	Mc Master University (Canada) publiceert een manifest waarin gepleit wordt voor een nieuwe methodiek in de opleiding voor artsen: 'Evidence-Based Medicine'
1993	Het international netwerk 'Cochrane Collaboration' wordt opgericht
1995	Het 'Joanna Briggs Institute' wordt opgericht in Australië
1995	Publicatie 'Internationaal verpleegkundig onderzoek: een overzicht voor de praktijk (Boek 1)
1996	Sackett publiceert definitie van Evidence-Based Medicine (EBM)
2002	Belgian Centre for Evidence-Based Medicine (CEBAM) gaat van start
2004	'Masteropleiding Verpleegkunde & Vroedkunde', Universiteit Antwerpen gaat van start
2004	Het tijdschrift 'Worldviews on Evidence-Based Nursing' verschijnt voor het eerst
2004	Wetenschapsprijs 'Agnes Roelens' (eenmalig) uitgereikt aan Nele Bal (tijdens 34ste week van de Verpleegkundigen en Vroedvrouwen NVKVV in Oostende)
2009	'Cochrane Nursing Care Field' wordt officieel erkend door de Cochrane Collaboration

De Vlaamse overheid geeft sinds enkele jaren aan de professioneel gerichte bacheloropleidingen in Vlaanderen de kans om onderzoek te stimuleren via Projectmatig Wetenschappelijk Onderzoek (PWO). Hierdoor is er recent een nieuwe dynamiek ontstaan in het Vlaamse hogeschoollandschap, waarbij de relatie onderwijs-onderzoek versterkt wordt. Maar ook de kennistransfer tussen de hogescholen en het werkveld, en omgekeerd, krijgt hierdoor extra stimulansen. Het gaat hier om praktijkgericht onderzoek, waarbij de band met het werkveld en met het onderwijs heel belangrijk is.

Met deze uitgave wordt voor het eerst een overzicht gegeven van de diverse verpleegkundige onderzoeksprojecten in Vlaanderen, die dank zij de PWO-middelen door de respectievelijke hogescholen recent uitgevoerd werden. Aanvullend voorziet deze uitgave ook in een overzicht van de onderzoeken die aan de respectievelijke Vlaamse universiteiten worden uitgevoerd door verpleegkundigen in het kader van hun doctoraatstudie. Wellicht telt deze uitgave nog een aantal onvolkomendheden en is ze vatbaar voor verbetering. Maar in ieder geval is hiermee een belangrijke voorzet gegeven en vormt dit het eerste overzicht in een lange reeks.

Referenties

Bird, S.M. (2004). Prescribing sentence: time for evidence-based justice. *Lancet*, 364:1457-1459.

Cochrane, A.L. (1972). *Effectiveness and Efficiency – Random Reflections on Health Services*. London: Nuffield Provincial Hospitals Trust.

Davidson, K.W., Goldstein, M., Kaplan, R.M., Kaufmann, P.G., Knatterud, G.L., Orleans, C.T., Spring, B., Trudeau, K.J., Whitlock, E.P. (2003). Evidence-based behavioral medicine: what is it and how do we achieve it? *Ann Behav Med* 26:161-171.

Dumas, R.G. (1963a). Effect of Nursing on the Incidence of Postoperative Vomiting. *Nursing Research*, 12:12-15.

Dumas, R.G. (1963b). Psychological Preparation for Surgery. *American Journal of Nursing*, 63:52-55.

Dumas, R.G., Johnson, B.A. (1972). Research in nursing practice: a review of five clinical experiments. *International Journal of Nursing Studies*, 9:137-149.

English, I. (1994). Nursing as a research based profession: 22 years after Briggs. *British Journal of Nursing*, 3:402-406.

Evidence-Based Medicine Working Group (1992). Evidence-Based Medicine. A new approach to teaching the practice of medicine. *JAMA*, 268:2420-2425.

French, P. (2002). What is the evidence on evidence-based nursing. An epistemological concern. *Journal of Advanced Nursing*, 37(3):250-257.

Horsley, J.A. (1981). *Using Research to Improve Nursing Practice: a guide*. New York: Grune and Stratton.

Lancaster, A.. (1976). Towards a research based profession. *Nursing Times*, 72:672-673.

Luker, K. (1994). *Research Based Information as a Source of Influence on Community Nurses' Clinical Practice*. Research and development Unit, University of Liverpool.

Partridge, H.L., Hallam, G.C. (2005). Developing a culture of evidence-based practice within the library and information profession: the impact of library science education. A teaching and learning model from the Queensland University of Technology. In: *Proceedings Management, marketing, evaluation and promotion of library services, based on statistics, analyses and evaluation in your own library: Satellite meeting of the IFLA Management and Marketing Section, 71st WLIC, Bergen, Norway*.

Plas, M., Engelshoven, I., Mintjens de Groot, J. (2008). Doorbreek de rituelen. Een overzicht van zinloze rituelen in de zorg en een stappenplan om deze te doorbreken. Rapport. Utrecht, Landelijk Expertisecentrum Verpleging & Verzorging, LEVV.

Sehon, S.R., Stanley, D.E., (2003). A philosophical analysis of the evidence-based medicine debate. *BMC Health Serv Res*, 3:14.

Swinkels, A., Albarran, J.W., Means, R.I., Mitchell, T., Stewart, M.C. (2002). Evidence-based practice in health and social care: where are we now? *J Inter-prof Care*, 16:335-347.

Woolridge, P.J., Skipper, J.K., Leonard, R.C. (1968). *Behavioral science, social practice, and the nursing profession*. Press of Case Western Reserve University (Cleveland).

Woolridge, P.J., Leonard, R.C., Skipper, J.K. (1978). *Methods of clinical experimentation to improve patient care*. Mosby (Saint Louis)